

НАПАД НА СИСТЕМ ВЕЗА НЕПРИЈАТЕЉА

Појам: напад на систем веза непријатеља тек је одскора, у измењеним условима вођења рата, добио прави садржај. Док се рат водио само или углавном на фронтovima, док су се непријатељеве везе налазиле позади његовог фронта и биле релативно заштићене, док се борбеним и осталим средствима могло само ограничено на њих утицати, дотле је тај напад био сведен на мали број активности одређених јединица или служби. Напад на непријатељев систем веза постаје изводљив и са изгледом на далекосежнији успех само у одређеним околностима и односима које класични рат није могао да пружи. Последице таквог напада, изведеног масовно и на ширем плану, могле би да поприме размере које прелазе границе тактике и одлучујуће утичу на успех борбених дејстава основних делова оружаних снага.

Ако бисмо данас хтели дефинисати тај напад могло би се рећи да он обухвата све активности одговарајућих јединица и служби које са фронта и из позадине, разним средствима и формама, наносе ударе систему непријатељевих веза са циљем да га на критичном месту и у критично време униште или до те мере неутралишу да непријатељу практично онемогуће командовање.

Позната је чињеница да се у везама савремених армија преко 80% потреба решава применом електронске технике. Према томе ће и напад бити упућен и на средства електронске технике и на онемогућавање примене форми које она намеће. Те електронске активности представљају једну од битних карактеристика напада на систем веза, док по својој природи чине саставни део електронског рата који води бранилац. Чињеница да су оне део електронског рата условљава њихово међусобно и одређено координирање, али им, гледано кроз савремене оцене тог рата, даје и важан значај.¹⁾

¹⁾ Нису ретка места у данашњој војној литератури и доктринама водећих блоковских земаља у којима се, можда преувеличано али не без разлога, говори, на пример, да је електронски рат по свом значају раван рату на копну, на мору и у ваздуху; да електронска надмоћност једне стране може да доведе до прекида евентуалне атомске надмоћности друге; да ће за разлику од II светског рата евентуалан будући рат бити тоталан електронско-атомски рат; или, да су елементи савременог рата ватра, покрет и телекомуникације; да се при процени непријатељевих снага његов електронски потенцијал узима као други фактор, одмах после атомског итд. Разуме се да у позадини оваквих ставова стоје одговарајући потенцијали и „војна политика“ водећих али и подаци значајни за браниоца од евентуалне агресије.

Ако се електронске активности у склопу напада на систем веза схватају као најбољи пут за паралисање непријатељевог командовања, а оно као неизбежан усмерачки организам за употребу моћних ефективних у склопу савремених оружаних снага, онда брзо постају јасни значај и важност тог напада.

Савремени напад на систем веза састојао би се од веома различитих активности од којих се неке не исцрпљују само у њему већ једновремено могу да послуже и за подмирење извесних потреба неких других служби (оперативне, обавештајно-извиђачке и осталих заинтересованих за учешће у електронском рату). Те би се активности могле сврстати овако:

— прислушкивање свих врста непријатељских веза ради прикупљања података неопходних за напад на њих;

— лоцирање непријатељских центара везе и разних станица у његовом систему веза, такође ради прикупљања података неопходних за напад на њих;

— ометање саобраћаја на свим врстама непријатељских веза;

— обмањивање непријатеља на свим врстама веза ради стварања несигурности у његовом саобраћају;

— уништавање и неутралисање центара веза, свих врста станица и спојних путева у систему веза непријатеља различитим методама (диверзантским дејствима, бомбардовањем са фронта и из позадине различитим врстама пројектила, нападом живом силом разних специјалних и других јединица са фронта а нарочито из позадине итд).

Да би се дошло до целовите представе о томе у каквим односима и околностима савременог рата може да дође до примене напада на систем веза, потребно је прићи разматрању односа на овом плану између тактички надмоћног агресора у нападу на тактички слабије развијеног и опремљеног браниоца, али браниоца који води територијалан, општенародан одбрамбени рат. Ти односи требало би да укажу на перспективу успеха агресора или браниоца у нападу на систем веза, полазећи од разумљиве претпоставке да ће обе стране овај напад предузимати свим средствима, али свако од њих у посебним условима.

Познати елементи рата обеју зараћених страна: човек (као жива сила — јединице), затим техника (квантитативно и квалитативно), земљиште (створ тла и простор) и време (као простор и атмосферска појава), те ратна вештина (јединица и командовања) као израз субјективног деловања човека, могу бити на овом плану разматрани кроз њихов међусобан однос у два случаја: у првим данима сукоба — кад агресор још није продро на браниочеву територију — и у наредним периодима сукоба — кад је агресор продро у ту територију и кад у његовој позадини постоје забачене, остављене и друге снаге браниоца, које расту по мери агресоровог надирања у дубину браниочеве територије. Пошто је први случај релативно краткотрајан и не карактеришу га околности које су у потпуности својствене територијалном и општенародном рату, нећемо га детаљније разматрати. Дакле, реч је о случају кад у позадини агресора, поред борби на фронту, дејствују респективне снаге браниоца.

Први елемент — човек као жива сила, код браниоца је бројнији (општенародан, територијалан одбрамбени рат), са вишим моралом и просечно боље обучен за специјална дејства и на сопственом земљишту, за која се у миру припрема.

Други елемент — ратну технику треба посматрати двојако. За дејства на фронту, агресор је надмоћнији и бројно и квалитетно, али за одбрану сопственог система веза у својој позадини он је принуђен да у броју препусти предност браниоцу (ако овај своју тактику везе прилагоди потребама нападних дејстава на систем веза из позадине и масовно је примени), задржавајући и даље предност у квалитету.

Трећи елемент — земљиште, и као простор и као створ тла и као државна територија насељена сопственим становништвом, даје очиту предност браниоцу. Растреситост борбених поредака на фронту и посебно „окупационог распореда“ агресора који мора у браниочевој позадини да врши војну, политичку и економску контролу, повећава осетљивост развучених спојних путева његовог система везе и браниоцу олакшава да их напада. Бранилац бира место, време и начин напада на размакнуте елементе система веза агресора и на његове развучене СВЛ, кабловске правце, РР линије, курирске правце, „дугачке“ радио-правце чије је ослабљене сигнале лако ометати итд. Агресор, везан за одређени распоред гарнизона у непосредној и дубљој позадини фронта, принуђен да врши покрете, да интервенише и да се снабдева, покушава да брани све и не одбрањује много. Као створ тла земљиште је браниоцу познатије и приступачније (топографски, геолошки и сл.). Он није везан за веће насељене центре и саобраћајне артерије, већ слободно користи одговарајуће особине створа земљишта за протезање својих спојних путева и за напад на систем веза агресора. Сопствено становништво и на фронту и у позадини (у позадини може бити и одговарајућа организација уколико је територија припремљена још за време мира), даје браниоцу знатну предност у односу на агресора. Ту долазе у обзир директна помоћ и сарадња становништва у извиђању, обавештавању и обезбеђењу, као и у снабдевању, збрињавању, ремонту средстава; коришћење територијалних веза на неокупираним подручјима и између њих; коришћење одговарајућег становништва (радио-аматери, техничари аматери и сл.) оспособљеног још за време мира за одређене активности из склопа напада на систем веза итд., и т.сл.

Четврти елемент — време као простор иде у прилог онога у којим је рукама иницијатива. То је у позадини свакако бранилац, а на фронту наизменично агресор или бранилац. Као атмосферска појава време претежно иде у прилог браниоцу који је, борећи се на сопственој територији, навикнут и припремљен на одговарајуће атмосферске појаве и њихове последице (јоносферске промене, искуства у распрострањавању електромагнетних таласа у разно доба године и дана, температурне промене итд.). Време, пак, као доба дана иде потпуно у прилог браниоцу који иницијативно користи изабране ноћи за нападе на замореног агресора, принуђеног на непрекидну, исцрпљујућу будност.

Ратна вештина (као персонификација субјективног деловања човека — вештина војника и командовања) иде у прилог онеме код кога је бољи однос прва четири елемента рата у датим околностима, па их добро искористи и тако буде у стању да примени бољи метод у нападу — одбрани. Бранилац и у овом смислу може постићи предност ако постојеће услове правилно искористи. У томе баш и лежи избор одговарајућих метода напада на систем веза агресора, о чему ће доцније бити речи. На крају овако грубих и механичких упоређења, без разматрања деловања упоредних елемената рата у њиховој повезаности, није тешко закључити да на плану дејства на систем веза, предност технички опремљеног агресора, изражена на фронту и у првим данима агресије, прелази постепено у руке браниоца по мери агресоровог продирања у дубину браниочеве територије, под условом да овај последњи, применом одговарајућих поступака, искористи све предности које му елементи рата пружају у склопу вођења општенародног одбрамбеног рата.

Наша искуства из НОР-а у том погледу, мада сведена на мањи обим, указују на неке моменте вредне проучавања и са становишта измењених, савремених услова. Услед уске техничке базе, исцрпљене потребама за обављањем саобраћаја, у НОР-у се није могло ни помишљати на извођења „комплетних“ напада на систем веза агресора. Али су се зато максимално примењивале све остале остварљиве форме бар за његово делимично неутралисање по времену и простору. Познато је да је скоро сваком нападу на непријатељев гарнизон или положај претходило неутралисање његових веза са осталим гарнизонима (рушење СВЛ и блокирање курирских праваца), а кад је то било изводљиво прислушкивао се и његов радио-саобраћај. Ангажовање великих јединица (бригада и дивизија) за нападе на кључне непријатељске комуникације, за рушења тих комуникација, објеката на њима и СВЛ (уз блокирање сваког па и курирског саобраћаја), свакако је спадало у нападе на систем веза великих размера и, често, оперативних последица. Иако ти напади нису никада могли бити „комплетни“ (радио-везе, радио-релејне везе, авиони за везу, сигналне везе), ипак су знатно доприносили смањењу могућности непријатељевог командовања што је и по признању окупатора доводило његове јединице до озбиљних тешкоћа и привременог паралисања разних активности. Није тешко замислити у каквој би се ситуацији затекао, од браниоца нападан, савремени агресор коме би се прекинула веза између фронта и непосредне позадине, између претпостављеног, потчињених и суседа на великом пространству, између изолованих гарнизона, коме би се онемогућили командовање и маневар, спречило довлачење појачања на угрожене делове фронта, прекинуло снабдевање сложеног савременог ратног апарата и почесно тукле његове изоловане снаге и гарнизони. Тако стање ниједан окупатор, ма како јак и технички опремљен, не би дуго издржао, под условом да изнета браниочева дејства постану масовна. Поставља се сада питање каква „улагања“ код браниоца захтевају овакви напади на систем веза и да ли би ангажована средства и организација били и како реално остварљиви?

Напад на систем веза бранилац може извести или с фронта или из позадине, или комбиновано, док је агресор упућен само на напад с фронта уз евентуалну минималну подршку из позадине (мањи убачени делови и диверзије евентуалне пете колоне). Разматрањем браниоачевог напада на систем веза агресора није тешко доћи до закључка о могућностима агресора у истом смислу.

На први поглед је очевидно да су изгледи на успех браниоачевог напада из позадине далеко повољнији од оних при нападу с фронта, не само зато што је агресорова позадина изложена већ и зато што су услови за масовну примену скромније технике и специфичних форми једино ту остварљиви.

Да размотримо сада сваку од појединих активности из којих се састоји напад браниоца на систем веза агресора.

Прислушкивање се своди на добијање података потребних за напад. Оно нема извиђачки карактер јер је то обавеза других служби, а осим тога њиме се, због редовних задатака јединица које га врше, не би могли ни остварити извиђачки задаци. Евентуално добијени подаци извиђачког карактера обавезно би се достављали заинтересованим службама. Прислушкивање, дакле, има ограничен циљ. Од њега се очекује да пружи податке о месту распореда свих врста станица и центара агресора, те о правцима протезања спојних путева између њих; о условима рада и живота послуга; о бројности и ефикасности њиховог обезбеђења итд. Прислушкивање би се примењивало код свих врста веза, укључујући хватање курира и добијање података од њих, који су од интереса за напад на систем веза. Предности извођења ове активности из непријатељеве позадине су вишеструке. За прислушкивање радио-саобраћаја (на подручјима ВФ и ВВФ) могли би задовољити одговарајући пријемници свих браниоачевих радио-станица уколико им одговарају радни опсег, врста модулације и остале карактеристике. Ово посебно зато што је довољна и минимална осетљивост и селективност пријемника кад се прислушкује површинска компонента извора емисије из његове непосредне близине, боравећи у агресоровој позадини (у близини његових командних места, центара веза и појединих радио-станица), те се на тај начин искључује могућност „улетања“ у мртве зоне и остале тешкоће које се јављају приликом пријема са већих одстојања. Тешкоће прислушкивања садржаја непријатељевог радио-саобраћаја услед разноврсности савремених начина његовог обављања (машински, аутоматски, „кондезован“, шифрован, телепринтерски) не долазе до изражаја кад му се поставља ограничен циљ, тј. само његово констатовање ради проналажења размештаја извора. А баш то је основни циљ прислушкивања радио-саобраћаја. За прислушкивање радио-релејних станица услови су слични под претпоставком да се располаже одговарајућим или запленим непријатељевим радио-релејним уређајима. Такви уређаји уводе се у сноп непријатељеве радио-релејне линије са било које тачке у његовој позадини. Прислушкивање жичног саобраћаја на свим врстама издужених жичних спојних путева не представља посебну тешкоћу. Избор места, времена и начин таквог прислушкивања на располагању је браниоцу, а агресор

практично није у стању да га спречи. Разуме се да одговарајуће врсте жичног саобраћаја изискују прислушкивање применом одговарајућих уређаја (саобраћај по физичким каналима, по каналима ВФ, телеграфским итд.) из сопствене опреме или заплених од непријатеља. Хватање непријатељевих курира на издуженим курирским правцима које агресор практично не може обезбедити (чак и кад користи оклопна возила), не представља за браниоаче заседе посебне тешкоће, а добијени подаци допуњују слику о непријатељевом курирском саобраћају који се намерава напасти. На сличан начин, само далеко једноставније, могућно је откривати и оптичке везе из непријатељеве позадине ради фиксирања места станица. Достављање података добијених прислушкивањем свих врста веза далеко је простије за браниоца, који их отпрема својим командама у непосредној близини, него за агресора који би их могао слати из браниоачеве позадине далеко преко фронта.

Лоцирање непријатељевих центара веза и разних станица обухвата одговарајуће активности браниоца на свим врстама веза. Најсложеније је, свакако, гониометрисање извора електромагнетних таласа разних радио-средстава (радио, радио-телепринтерских и радио-релејних станица). Откривање места ових извора из непријатељеве позадине има вишеструку предност. За такво гониометрисање (на подручјима ВФ и ВВФ) могли би задовољити одговарајући пријемници свих браниоачевих радио-станица уколико им основне карактеристике одговарају и уколико би располагали додатком (обично) оквирном антеном покретног типа, која звучном индикацијом омогућује релативно брзо одређивање правца траженог извора електромагнетних таласа. Ово посебно зато што је довољан и минималан сигнал кад се гониометрисање врши из близине извора и коришћењем површинске компоненте емисије. Радом два таква, импровизирана гониометра, који су размакнути за двоструко одстојање до гониометрисаног извора, постиже се релативно тачно одређивање места тог извора. Гониометрисање извора помоћу усмереног снопа емисије изискује улазак гониометра у сам снап и практично искључује примену више гониометара, али пружа податке само о правцу а не и месту размештаја извора (које се у том случају на откривеном правцу одређује визуелним извиђањем, обично ноћу). Но, и овакав начин рада далеко је простији и бржи кад се изводи из рејона блиског месту извора него кад то агресор мора да ради с фронта, без обзира на технику којом располаже. Места размештаја телефонско-телеграфских, сигналних и курирских станица непријатеља из његове позадине откривају се праћењем њихових спојних путева, визуелним извиђањем и коришћењем података добијених прислушкивањем, хватањем курира и осматрањем рада сигналних станица.

Следећу браниоачеву активност у склопу напада на систем веза, којој су претходне две (прислушкивање и лоцирање) углавном и служиле, представља ометања свих врста веза. Најсложеније, и у оквиру ове активности, свакако је ометање емисија електромагнетних таласа разних радио-уређаја. Предности ометања ових врста непријатељевих

радио-емисија (на ВФ и ВВФ таласним подручјима) из његове позадине, тј. из непосредне близине ометаних извора, опет су на страни браниоца. Ако се зна да је снага електромагнетног поља радио-омотача на циљу ометања обрнуто сразмерна квадрату њиховог растојања, није тешко закључити какве је и тактичке и техничке проблеме решила страна која је у стању да га не обавља са удаљеног фронта, већ из непосредне близине. Браниоцу је тада довољно да уз своје примопредајне радио-станице (чак и оне мале снаге) има лаке и просте додатке ометачке уређаје који користе енергију станице којој припадају и који су у стању да потпуно успешно селективно ометају на свакој фреквенцији на којој ради предајник поменуте радио-станице. Ово зато што је електромагнетно поље, и тако мале снаге, створено у непосредној близини циља ометања, увек јаче од оног које око пријемне антене ствара удаљени предајник. Дакле, овде је реч о ометању непријатељевог пријемника и то само на његовој радној фреквенцији, што је за постизање циља сасвим довољно ако се зна да се масовном применом оваквог ометања може у изабрано време и на одређеном пространству постићи парализање радио-саобраћаја. Баш овако масовном применом „малих“ ометача из непријатељеве позадине, од којих сваки омета пријем одговарајуће фреквенције из непосредне близине места њеног пријема, ефикасно се замењују тешки баражни ометачи који би ова ометања вршили са фронта. Разуме се да такви ометачи нису прихватљиви за браниоца из других разлога.

Следећу озбиљну предност ометања из непосредне близине циља ометачима мале снаге представља и чињеница да се оно просторно ограничава на релативно мали пречник и не изазива познате нежељене последице, тј. ометање сопственог радио-саобраћаја на истим фреквенцијама и далеко већем пречнику. Ова предност омогућава браниоцу да примени ометање кад год му остале околности то налажу, не страхујући за сопствене радио-везе. Сем тога, још једна озбиљна предност одликује ометање из непосредне близине циља. То је могућност да се једноставно и успешно ометају и емисије на ВВФ подручјима, пошто површинска компонента блиског ометача сигурно захвата пријемнике непријатељевих уређаја који раде на ВВФ, а којих у савременим армијама бива све више. Опасност сопственог откривања ометањем утолико је мања, уколико је ометач мање снаге (теже се прислушкује из непријатељевих центара за прислушкивање), уколико је покретљивији (лакше и брже мења места рада) и уколико се масовније примењује (теже се открива и још теже доносе одлуке за предузимање електронских или других противмера за неутралисање). На крају, треба подсетити и на избегавање нежељених тактичких последица сваког па и оваквог ометања. Оне се огледају у немогућности прислушкивања неког важног непријатељевог саобраћаја док се исти омета (на пример, саобраћај којим се диригује рад „А“ јединица непријатеља итд.). Због овог, и још неких разлога, одлуке о ометању појединих канала непријатељевих радио-веза обично се доносе у вишим командама.

Ометање радио-релејног саобраћаја изводљиво је на истим принципима који се примењују и за дифузне емисије, с тим што се додатни ометачки уређај мора користити на одговарајућим радио-релејним уређајима (који су слични непријатељевим или од њега заплешеним), а само ометање се врши из рејона непосредне видљивости непријатељевих пријемних антена и са одстојања која обезбеђују на циљу јаче магнетно поље од оног које стварају кореспонденти. Потребно је напоменути да је овакво ометање довољно извршити успешно и само на једној деоници па да издужени радио-релејни правци у целини буду парализовани. Ометање саобраћаја на правцима жичних веза агресора тактички и технички се изводи релативно лако и успешно. Генератори ниских и одговарајућих високих фреквенција, коришћени из одговарајућих и заплешених уређаја са НФ, укључени на дугачке непријатељеве жичне или кабловске везе које је тешко обезбедити, могу сасвим успешно на изабраним правцима и у изабрано време парализовати непријатељев саобраћај. И коначно, док се сигналне везе могу успешно ометати противсигнаlima, дотле се курирске парализују пресретањем курира на земљи и минирањем, забрањивањем или другим формама неутралисања летишта авиона за везу у агресоровој позадини.

Обмањивање агресора лажним саобраћајем у појединим врстама његових веза, ради њиховог парализовања, мора се свести на уску област руковођења везама, на њихову експлоатацију или на евентуално непосредно добијање података који се на њих односе. Ти се поступци морају строго координирати са плановима осталих штабних служби јер у противном могу дати сасвим обрнуте резултате. Због сложености и осетљивости ових активности, бранилац би их успешно примењивао само при одговарајућим околностима.

Последња и најефикаснија активност из склопа напада на систем веза свакако је уништење или неутралисање агресорових центара везе, разних врста радио, радио-ометачких, радио-релејних, телефонско-телеграфских, курирских и сигналних станица и спојних путева међу њима, те летишта авиона за везу. Оно се изводи разним формама напада живом силом и борбеним средствима из агресорове позадине било на поменуте објекте у целини, било само на њихове важне делове (антене, изворе електричне енергије, спојне каблове итд.), зависно од циља и размера напада. Почев од диверзантских акција разног типа (препада и заседа, минирања и разних забрањивања) до напада мањих одељења па и читавих јединица (на веће центре веза), почев од дневних и ноћних дејстава до оних под неповољним атмосферским условима, почев од бомбардовања разним пројектиlima са земље и из ваздуха до ваздушних или хеликоптерских десаната мањих размера — све ове форме имају за циљ уништење или неутралисање система непријатељевих веза или његових одговарајућих делова на одређеном делу територије и у изабрано време. Уништење — неутралисање се изводи после добијања потребних података помоћу поменутих активности. Ако се добро припреми, масовно и енергично изводи и подржава координираним дејством других јединица и слу-

жби, ова би активност била у стању да на одговарајућа борбена дејства са фронта и из позадине браниоца, може агресорово командовање довести до потпуне парализованости у критичним моментима. Ако се изводи сукцесивно и систематски, за сво време рата и по целој дубини агресорове позадине, она доводи до таквих шокова у свакодневном руковођењу да би оно долазило све више у питање и постепено прерастало у проблем који би из дана у дан видно слабио борбену моћ агресора. Није тешко замислити како би критичан био положај агресора који користи сву савремену технику, укључујући и „А“ оружје које изискује специфичне везе, са огромним потребама снабдевања, који је развучен на великом простору окупиране земље и непрестано нападан с фронта и из позадине, а лишен је могућности да ефикасно командује, и који трпи све веће губитке у почесним неуспесима, испуштајући предности стечене агесијом у борби са браниоцем који организовано води општеноародан рат. Посматран са тог реалног становишта овакав напад браниоца на систем веза заслужује проучавање. Тактика и методи извођења свакако би изискивали стручну и борбену умешност те одлично руковођење.

И не само то. Исте околности које браниоцу обезбеђују изнете предности за напад на систем веза, обезбеђују одговарајуће предности и органима извиђачке и осталих служби за радио, радарско и остала електронска извиђања и откривања, те за предузимање одговарајућих електронских и других противмера. Коришћењем тих предности на широком плану, путем разних форми електронског рата вођеног из агресорове позадине, постигле би се озбиљне користи па би агресор и на том плану све више губио почетне предности.

После свих ових теоретских разматрања браниоцу се поставља и неколико практичних питања као што су: питање надлежности за организовање и извођење напада на систем веза, његова непосредна припрема и руковођење с њом, координирања дејства свих заинтересованих грана и служби, материјално оспособљавање јединица и стручна обука за овај задатак. Најпре неколико речи о надлежности за организовање и извођење. Већ се на први поглед може дати прихватљив одговор да би та надлежност најприродније припала јединицама везе браниоца. Зашто? Прво, због тога што је реч о нападу на систем веза, дакле на објект који нико боље не познаје од јединица везе. Друго, зашто би оне, нападајући на систем веза извршавале задатке из свог домена као што врши, на пример, артиљерија кад контрабатира, инжењерија кад разминира или руши непријатељеве фортификацијске објекте или оклопне јединице кад се боре са одговарајућим непријатељевим формацијама. Даље, зато што су оне на првом месту позване да се боре против агресоровог напада на сопствени систем веза и зато најквалификованије да воде и други, перспективнији вид те борбе, тј. напад на противникове везе. Осим тога, браниочеве јединице везе најбоље тактички и технички познају јединице везе агресора и њихову опрему, као основне циљеве свог напада. И најпосле, оне најбоље могу задовољити два основна захтева за напад ове врсте, тј. масовност и стручно извођење.

Разуме се да се органи и јединице везе браниоца појављују пред својом командом једино као предлагачи, организатори и извршиоци оваквих напада, а да је њихова команда та која овакве задатке поставља, уклапајући их у целину својих општевојних планова и обезбеђујући (преко штабног сектора) сарадњу свих заинтересованих грана, служби и јединица, као и дотур осталих евентуално потребних борбених средстава.

На основу оваквих поставки проширили би се досадашњи основни задаци јединица везе браниоца било да се оне налазе на фронту или у позадини агресора. Њихов први задатак и даље би остао организовање, успостављање и одржавање сопствених веза. Али, следећи и исто тако редован задатак био би организовање и извођење напада на систем веза агресора. Основна одлука о оба ова задатка спадала би у надлежност команде конкретне браниочеве јединице (команданта, начелника штаба и органа везе), а доносила би се уобичајеном штабном процедуром чији би носилац био орган везе. Процена ситуације веза, одлука о вези, план веза (са свим његовим документима), као и руковођење везом у току дејстава, добили би још један крупан сектор — напад на систем веза агресора. Што се тиче команде (посебно команданта и начелника штаба) и они би добили део нових обавеза — давање основа за организовање тог напада и координирање делатности других непосредно заинтересованих органа (органи за извиђачку и обавештајну делатност, органи за вођење електронског рата и др.). Ова координација и међусобна размена података сродних делатности могли би се остваривати путем одређених функција браниочеве команде и посредовањем одговарајућих органа његових територијалних команди.

У планирању и извршавању напада на систем веза агресора поред јединица везе оперативних браниочевих јединица (било да дејствују на фронту или у агресоровој позадини), посебно место би могле имати јединице везе територијалних команди и јединица које максимално познају стање и могућности на одређеном делу територије. Зоне дејства јединица везе (у саставу свих јединица и команди браниоца) могле би се поделити према распореду агресоровог система веза. Ако претпоставимо да је агресор дубље продро у територију браниоца, онда би се његов систем веза могао шаблонски (уз апстраховање деловања многих конкретних елемената који му дају физиономију) представити овако: I зону (дубине око педесетак км) сачињавале би везе на фронту и у непосредној позадини, обухватајући углавном системе веза дивизија првог оперативног ешелона; II зону (до закључно са командним местима армија) представљале би везе у ближој оперативној позадини, обухватајући највећи део система веза оперативних јединица; непосредно позади ове почињала би III зона, зона окупираних територије у којим би се предњим рејонима завршавали системи веза оперативних јединица и почињао карактеристичан распоред окупаторових гарнизона помоћу којих се обезбеђују познати задаци војне, политичке и економске природе. Ова зона захватала би дубину до граничног фронта са којег је агресор упао у територију браниоца. Поред типичног си-

стема веза за потребе окупаторске (и, евентуално, квислиншке) војне власти, кроз ову зону, и то на њеној целој дубини, били би развијени дугачки и разноврсни спојни путеви који би везивали оружане снаге и окупаторски апарат са његовим базама и позадином на полазној територији. Одговарајуће инсталације ваздухопловства, дубље оперативне резерве и инсталације за „А“ оружја са својим системима веза налазили би се делимично у II, а претежно у III зони. Свака од поменутих трију зона имала би са гледишта напада на систем веза агресора посебне карактеристике које би се обавезно узимале у обзир при стварању тактике напада. У I зони поред јединица везе браниоцевих оперативних формација на фронту у нападу би учествовале и јединице веза оних оперативних јединица браниоца које дејствују у непосредној позадини фронта, као и јединице везе територијалних јединица и команди у захвату ове зоне и јединице везе осталих снага које би оперисале у непосредној позадини фронта и у тесном садејству са њим. Општи циљ напада свих тих јединица био би неутралисање дивизијских система везе агресора у одређеној зони и временском периоду и континуелна нападна дејства на све системе веза агресорових дивизија са ограниченим циљевима, зависно од већег броја разних услова. Сличне задатке, само с нешто измењеним методом али јачом интензивношћу извршавале би у II зони јединице везе посебних формација за дејство у оперативној позадини окупаторског фронта и јединице везе одговарајућих територијалних јединица. Последице напада на систем веза оперативних јединица агресора су далекосежније од оних у I зони, а већи размаци у борбеном и оперативном поретку агресора дозвољавају смелија дејства са изгледом на веће успехе. III зона, са типичним гарнизонским распоредом уз распоред осталих агресорових елемената на њој, пружа најбоље услове за напад на систем веза, што омогућује постизање великих резултата са најдалекосежним последицама. Задаци јединица везе су и у овој зони исти као и у претходним, с тим што се остварују претежно на магистралним правцима на које се врло ефикасно дејствује са широких пространа неокупиране територије. У овој зони већи део задатака у нападу на агресорове везе пада на јединице везе територијалних команди и јединица и посебних јединица у дубокој непријатељевој позадини. Коришћење територијалних команди и органа на целој дубини окупираних територије за размену података разних заинтересованих јединица и служби представља веома погодан метод који браниоцу омогућава да постигне велике резултате.

За резултате извиђања свих врста веза (које обухвата добар део припремних активности за напад на систем веза) заинтересоване су многе а највише извиђачка служба браниоца. Масовношћу таквих активности браниоцевих јединица везе успешно се допуњују нагло порасле савремене потребе извиђачке службе. Обојану размену и узајамно коришћење података добијених извиђањем ваља организovati уз минимум посредовања и са прорачуном експедитивношћу чиме ће се гарантовати искоришћавање тих података и при бржим изменама борбених ситуација и ситуација у систему агресорових веза.

Бојазан од постојања потребе да се одлука за неке активности у нападу на систем веза (ометање, обмањивање и сл.) доноси централизовано и у вишим командама не би ни у ком случају смела укочити браниочеве јединице веза да буду максимално активне на овом плану. Јер, последице од евентуалних повремених грешака — учињених од јединица везе чије команде не буду могле благовремено добити сагласност одговорних командних инстанција — могу бити незнатне у поређењу са користима које су извођене услед неактивности и неразвијања максималне иницијативе. Дакле, никаква организацијска ограничења не би смела укочити масовну иницијативу и максималну активност јединица везе свих оперативних, територијалних и осталих јединица браниоца у даноноћној примени разних активности из домена напада на систем агресорских веза, са крајњим циљем да се он практично потпуно паралише, да се дезорганизује агресорово командовање и тако знатно допринесе разбијању његових војних снага и окупационог система.

Разне опасности којима се неизбежно излажу јединице везе (и не само оне) разних јединица браниоца при извођењу одређених електронских активности из склопа напада на систем веза (радиогониометрисања, ометања саобраћаја, обмањивања и сл.), успешно се парирају применом познате „партизанске тактике“ од браниочевих јединица у позадини агресора (изразита динамичност дејства и покретљивост јединица које често мењају места и објекте напада у кратким временским размацима итд.). Искуства нашег НОР-а живо на то подсећају.²⁾

Могло би се, на крају, поставити питање: да ли ће јединице везе браниоца бити у стању да поред својих досадашњих обаве и ове „нове“ задатке? Очигледно је да би била оправдана и нека њихова евентуално мања ојачања. Међутим, не сме се заборавити ни чињеница да би велик део изнетих активности обављале радио-јединице. Дакле, оне чија се средства везе у савременим условима изузетно користе и којима остаје далеко више времена него раније за ангажовање на разматраним задацима.

Разуме се да би овако масовна употреба јединица везе браниоца у овим новим функцијама захтевала нека прилагођавања и у њиховој материјалној опреми на разним командним степенима. Једно је већ на први поглед очигледно. Неопходно би било изградити одговарајуће додатне уређаје за највећи део електронске технике, помоћу којих би се обезбедило успешно извођење излаганих електронских активности.

²⁾ Ево једног цитата у том смислу из непријатељског табора:

„Иако смо прислушкивали њихова наређења (мисли се на наређења упућивана радиом од стране штабова наших јединица у току НОР-а — В.М.), није било једноставно благовремено предузети противмере и одбити њихове покушаје продора, јер су они знали да наступају изненађујућом брзином. Али су такође знали брзо да прекину борбу и ишчезну. Пошто су биле у питању веће јединице то је било условљено значајним способностима њиховог руководства, којему је олакшавала и помагала околност што партизани нису располагали никаквим оружјем за борбу које би ометало покрет.“

(Lothar Rendulic: *Gekämpft, gesiegt geschhagen* — Verlag »Velsermühl«, Wels — Heilderberg — 1952. год., стр. 208.)

Развијањем нове опреме везе браниоца (са што ширим фреквентним подручјима) ови додатни уређаји би се могли избећи одговарајућим уграђивањима. Сви ти нови додатни уређаји, израђени у транзисторизованом типу, што мање тежине и што једноставнијег одржавања, морали би да свим уређајима (на пример, радио-уређајима) омогуће рад и као солидним пријемницима и као добрим гониометрима са кратких одстојања и као успешним ометачима који дејствују из близине и као предајницима који по особинама личе на непријатељеве итд. Неопходно је да додатни уређаји користе електричну енергију средстава којима се додају, а њена потрошња не би смела бити велика, јер се све електронске активности обављају из непосредне близине. Електроиндустрија просечно развијеног браниоца била би у стању да ове уређаје брзо обезбеди јер они не би изискивали сложенија решења. Оваквом захвату, разуме се, требало би да претходи солидна тактичка и оперативна анализа.

Изнети нови задаци браниочевих јединица везе изискивали би допуне (и промене) у садржају и неким методима наставе. Стицање знања за обављање досадашњих задатака морало би се прилагодити потреби за стицањем нових допунских која су веома блиска ранијим и која би се брзо савлађивала, а обука учинила још интересантнијом (добро познавање непријатељеве технике и руковање с њом, методи двостраних занимања и вежби у којима обе стране успостављају и одржавају своје системе веза нападајући узајамно „непријатељеве“ и бранећи сопствене, обука старешина у познавању језика и доктрине везе будућег непријатеља итд.).

За успешно извођење напада на систем везе агресора, поред обуке и материјалне опремљености јединица везе за ове задатке, бранилац би могао приступити и одређеним мерама у склопу мирнодопских припрема и уређења своје територије за ту сврху (однос појединих елемената територијалног система веза и њихових спојних путева према магистралним сухопутним комуникацијама, већим насељеним местима и економским рејонима; студија створа земљишта, припрема података за што боља дејства у нападима на систем веза, рејони карактеристичних особина јоносферских распрострањања; одговарајућа места за летишта ваздухопловних средстава везе; осетљивост појединих праваца територијалних веза на напад живом силом; рејони и правци постављања везе ван саобраћајних артерија, градских центара и развијених рејона итд. и т.сл.). Такве мере, повезане са стручном претприпремом дела браниоцевог становништва (аматерска техничка изобразба усмереног типа, радио-аматеризам и сл.) пружили би значајне предности које је тешко брзо створити.

Изводећи напад на агресоров и одбрану сопственог система веза, те примајући тако нов сектор одговорних задатака борбеног карактера, јединице везе би делимично губиле карактер искључиво техничког рода војске. Карактер општенародног рата браниоца и по овом питању неминовно врши свој утицај.